

Чинники, що впливають на динаміку кількості безпритульних собак у країнах Європи

за матеріалами огляду «Практика контролю безпритульних тварин в Європі: огляд стратегій контролю популяцій безпритульних собак і котів у 31 країні, здійсненого WSPA та RSPCA у 2006 – 2007 рр.

(Stray animal control practices (Europe). A report into the strategies for controlling stray dog and cat populations adopted in thirty-one countries. WSPA, RSPCA International. 2007)

Групи країн та кореляції

Групи країн за класифікацією WSPA та RSPCA:

- 1 група:** Високий рівень контролю. Відсутність безпритульних собак. Країни – Бельгія, Данія, Фінляндія, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Швейцарія
- 2 група:** Мала кількість безпритульних тварин. Країна – Словенія.
- 3 група:** Ситуація, що поступово покращується. Країни – Велика Британія, Ірландія
- 4 група:** Проблема безпритульних собак зберігається. Країни - Боснія-Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Чехія, Естонія, Греція, Угорщина, Італія, Литва, Мальта, Польща, Португалія, Сербія, Іспанія
- 5 група:** Ситуація погіршується або є неконтрольованою. Країни – Албанія, Азербайджан, Білорусь, Вірменія Молдова, Україна

Аналітична таблиця

Позначки та скорочення:

Жовтий – даних немає

Червоний – кількість безпритульних собак збільшується

Без кольору – кількість безпритульних собак залишається незмінною

Зелений – кількість безпритульних собак зменшується

Синій – безпритульних собак немає

Бузьковий – даних про динаміку немає (такі країни залишилися за межами аналізу).

Сірий – власні дані, отримані від зоозахисних організацій відповідних країн.

ВСП – метод «відлов – стерилізація – повернення».

Б/С – безпритульні собаки.

ГО – громадські організації.

№	Країна	Г р у п а	Методи регулювання чисельності безпритульних собак				Обов'язкова реєстрація	Просвіта населення	Пільгова стерилізація	Динаміка чисельності	
			убивство	Відлов і утрим. у притулку.	Евтаназія неприлаштов.						Програма ВСП
					Дозв.	Практ.					
1	Азербайджан	5	+	–	Не регл.	+	–	–	вет	збільш	
2	Австрія										
3	Албанія	5	+	--	+	+	--	--	вет	--	збільш
4	Білорусь	5	?	+	+	+	--	+	--	+	?
5	Бельгія	1	--	+	+	Хворі, агрес.	--	+	+	--	б/ж відсут
6	Болгарія	4	+	+	+	+	+	ГО	+	+	змен

7	Боснія-Герцеговіна	4	+	+	+	+	+	+	ГО	+	ГО	?
8	Велика Британія	3	--	+	+	+	--	--	+	+		змен
9	Вірменія	5	+	--	+		--	--	--	--		збіль
10	Греція	4	--	--	--	--	+	+	ГО	+		стаб
11	Грузія		+									
12	Данія	1	--	+	+	--	--	+	ГО, вет	--		б/ж відсут
13	Ірландія	3	--	+	+	Хворі, агрес.	--	+	ГО	+		зменш
14	Естонія	4	--	+	+	+	--	--	+	+		стаб
15	Іспанія	4	--	+	+	(в деяких regio) Хворі, агрес.	+	+	Вет обмеж	--		стаб
16	Італія	4	--	+	--	--	+	+	ГО, вет	+		стаб
17	Литва	4	--	+	+	+	--	+	+	+		стаб
18	Мальта	4	--	+	--	--	+	+	ГО	--		стаб
19	Молдова	5	+	--	+	+	--	--	--	ГО		збіль
20	Нідерланди	1	--	+	+	Хворі, агрес.	--	--	+	--		б/ж відсут
21	Німеччина	1	--	+	--	Хворі, агрес.	--	+	+	--		б/ж відс
22	Норвегія	1	--	+	+	Хворі, агрес.	--	--	--	+		б/ж відс
23	Польща	4	--	+	+	Хворі, агрес.	--	+	+	+		стаб
24	Португалія	4	--	+	+	+	--	+	--	--		стаб
25	Румунія		+	+	-	-	+	?	-	-		?
26	Сербія	4	--	+	+	Хворі, агрес.	+	+	ГО	+		збіль
27	Словаччина											
28	Словенія	2	--	+	+	+	--	+	ГО	+		зменш
29	Угорщина	4	--	+	+	Хворі, агрес.	--	+	ГО	ГО вет		стаб
30	Фінляндія	1	--	+	+	Хворі, агрес.	--	--	ГО	--		збільш
31	Франція											
32	Хорватія	4	--	+	+	+	--	+	ГО	+		зменш
33	Чехія	4	--	+	+	Хворі, агрес.	--	+	ГО	--		стаб
34	Швейцарія	1	--	+	+	--	--	+	+	ГО вет		б/ж відс
35	Швеція	1	--	+	+	Хворі, агрес.	--	+	--	--	(немає потреби)	б/ж відс

Групи країн та кореляції чинників

1. **Країни, визнаних в аналітичному дослідженні WSPA та RSPCA такими, в яких ситуація погіршується або є неконтрольованою (5 група):** Азербайджан, Албанія, Вірменія, Молдова, Україна (усі – поскоммуністичні). В усіх **основною формою регулювання чисельності Б/С є відстріл або/та інші форми вбивства**. В усіх кількість Б/С зростає. Серед тих, що практикують убивство, Болгарія (4 група) є єдиною країною, де кількість Б/С зменшується. **Однак у Болгарії основними методами регулювання є ВСП та відлов без повернення**.
2. У 4-й групі з 14 країн половина (7) **на загальнодержавному або регіональному рівнях практикують ВСП:** Греція, Болгарія, Боснія-Герцеговіна, Іспанія, Італія, Мальта, Сербія. Кількість Б/С тут в основному залишається стабільною (у Болгарії – зменшується, у Сербії – збільшується, у Боснії-Герцеговіні – динаміка невідома).
3. **Країни, де кількість Б/С збільшується:** Азербайджан, Албанія, Вірменія, Молдова (метод регулювання – вбивство), Сербія (відлов без повернення, евтаназію здорових неприлаштованих дозволено і практикують), Фінляндія (відлов без повернення, евтаназію здорових дозволено, але НЕ практикують). За всієї відмінності ситуації ці країни мають спільним показником те, що пільгова стерилізація власницьких тварин в них або відсутня (Албанія, Вірменія, Фінляндія), або провадиться силами виключно громадських організацій без участі держави або місцевої влади (Молдова). Лише в Сербії до цієї справи долучено владу. Крім того, аналогічно без участі влади (Албанія – силами ветеринарів, Сербія та Фінляндія – силами ГО), проводиться або зовсім не проводиться (Азербайджан, Вірменія, Молдова) просвіта населення з питання контролю над народжуваністю домашніх тварин. Третій показник – відсутність обов'язкової реєстрації домашніх собак – теж є спільним (крім Сербії).
4. **Країни де кількість Б/С залишається стабільною:** Греція, Естонія, Італія, Іспанія, Литва, Мальта, Польща, Португалія, Угорщина, Чехія (країни півдня Європи та Прибалтійські). З них у Італії, Іспанії, Мальті **практикується ВСП в поєднанні з відловом без повернення**, у Греції – **виключно ВСП**. Естонія, Литва, Польща, Португалія, Угорщина, Чехія – **виключно відлов без повернення**. У Греції та Мальті евтаназію здорових не прилаштованих собак заборонено. В інших – дозволено і здійснюють. В усіх країнах цієї групи, крім Естонії, реєстрація домашніх собак є обов'язковою. Просвіта населення провадиться силами держави та/або місцевих влад у Естонії, Литві, Польщі; у Греції, Мальти, Угорщині, Чехії – силами ГО; Італія, Іспанія – силами ветеринарів; у Португалії – не проводиться. Греція, Естонія, Італія, Литва, Польща,

Угорщина практикують пільгову стерилізацію власницьких тварин, що провадиться в тому числі державою. Іспанія, Мальта, Португалія, Чехія пільгової стерилізації не мають.

5. **Країни, де кількість Б/С зменшується:** Болгарія, Велика Британія, Ірландія, Словенія, Хорватія. В усіх методом регуляції є відлов без повернення (у Болгарії ще й убивство при відлові, а також ВСП). Евтаназію здорових не прилаштованих тварин дозволено в усіх, і вона застосовується в усіх, крім Ірландії. В усіх, крім Великої Британії, реєстрація собак є обов'язковою. В усіх просвіта населення здійснюється виключно силами ГО, крім Великої Британії, де вона проводиться на державному рівні. В усіх – існує пільгова стерилізація.
6. **Країни, де Б/С не існує.** Бельгія, Данія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Швейцарія, Швеція (країни Північної Європи). В усіх (крім Норвегії і Нідерландів) реєстрація є обов'язковою. Просвіта населення здійснюється державою в Бельгії, Нідерландах, Німеччині, Швейцарії. У решті країн цієї групи такої потреби немає у зв'язку з високим рівнем свідомості населення в цьому питанні. Пільги при стерилізації держава надає лише в Норвегії. В усіх практиковано відлов і утримання в притулках без повернення. В усіх, крім Німеччини, евтаназію здорових неприлаштованих дозволено. **Але в жодній з цих країн її не практикують.** У Німеччині евтаназію здорових тварин у будь-яких випадках заборонено на законодавчому рівні.

Висновки

1. **Убивство** (будь-якими засобами) як метод регуляції кількості Б/С **веде до її збільшення і є найбільш не ефективним методом.** Практикується виключно в окремих посткомуністичних країнах із сильним впливом мусульманських традицій.
2. ВСП практикується у країнах півдня Європи. **В усіх країнах, де застосовують ВСП, кількість безпритульних собак залишається стабільною або зменшується** (Болгарія).
3. **Немає кореляції** між динамікою кількості Б/С і **практикою евтаназії** здорових не прилаштованих собак.
4. **Є кореляція** між динамікою кількості Б/С і застосуванням державою та/або місцевою владою комплексних заходів, спрямованих на перекриття джерел поповнення Б/С: **обов'язковою реєстрацією, просвітою населення, пільговою стерилізацією власницьких тварин та відмовою від практики вбивства при відлові.**
5. У країнах, де кількість Б/С залишається стабільною, вбивство не практикується, застосовується або ВСП, або відлов без повернення, або їх

комбінація. Евтаназія здорових не прилаштованих собак може бути як дозволеною і практикуватися, так і забороненою. **При цьому стає наочним вплив чинників, спрямованих на перекриття джерел поповнення Б/С: обов'язковою реєстрацією, просвітою населення, пільговою стерилізацією власницьких тварин.** Однак на практиці в усіх країнах цієї групи державну та/або місцеву владу долучено до активації **лише окремих** з названих чинників. Є підстави вважати, що відсутність підтримки з боку державної та/або місцевої влади у активації решти чинників призводить до відсутності відчутних позитивних змін у зменшенні кількості Б/С. Усі чинники в комплексі задіяно на рівні державної та/або місцевої влади лише в Литві та Польщі. І саме в них з країн цієї групи, за повідомленнями преси останніх років, помітна тенденція до зменшення Б/С.

6. **Ані ВСП, ані відлов без повернення, ані евтаназія** здорових неприлаштованих тварин як методи регулювання чисельності Б/С **без застосування комплексних запобіжних щодо розмноження власницьких тварин заходів не мають визначального впливу** на кількість Б/С.
7. Отже, можна з великим ступенем імовірності стверджувати, що **лише комплексні заходи з запобігання неконтрольованого розмноженню власницьких тварин, здійснювані силами державної та/або місцевої влади є ефективними** щодо регулювання чисельності безпритульних тварин не залежно від того, який метод регулювання Б/С практикується (ВСП, відлов без повернення і довічне утримання, евтаназія здорових не прилаштованих) чи вони практикуються в комплексі.

*Тетяна Метельова, к.філос.н, старший науковий співробітник
Інституту європейських досліджень НАН України*